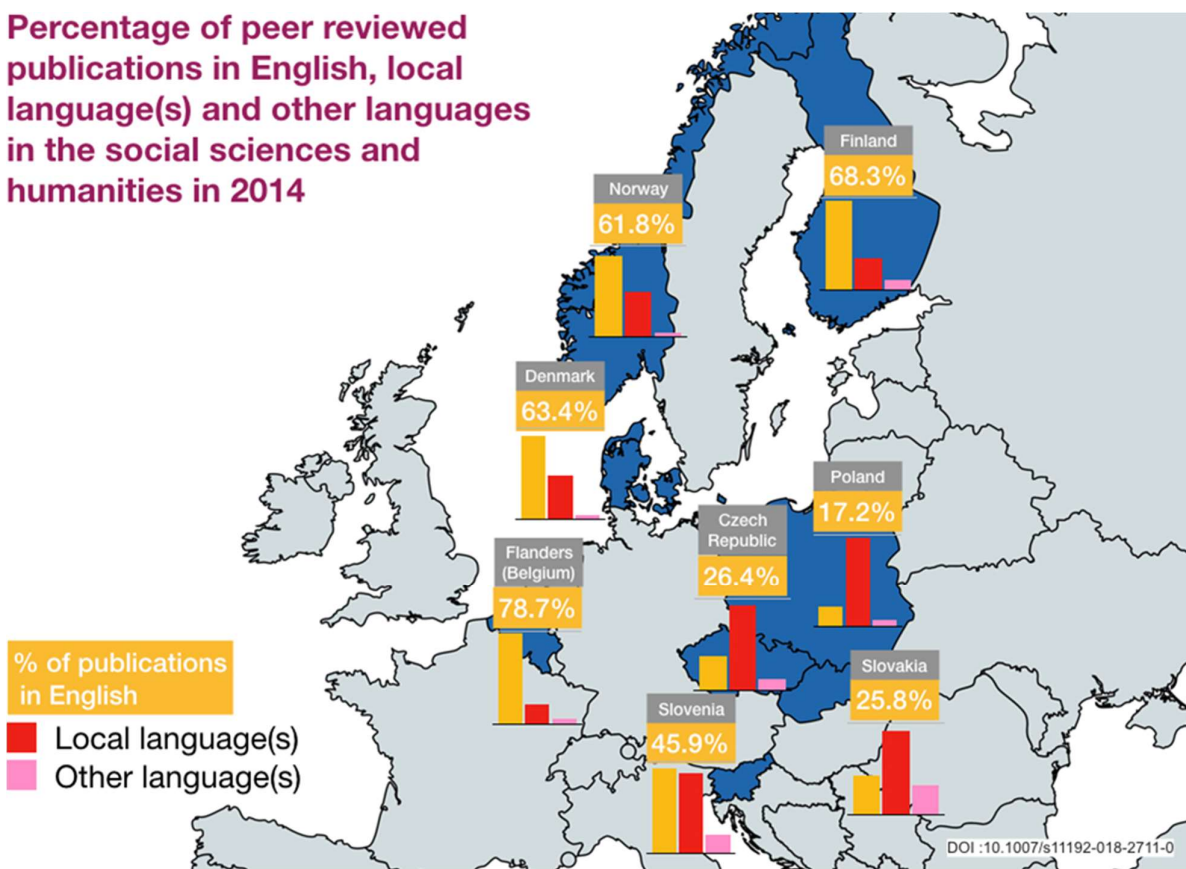

Uravnotežena višjezičnost u akademskoj komunikaciji

Percentage of peer reviewed publications in English, local language(s) and other languages in the social sciences and humanities in 2014

Višjezičnost u akademskoj komunikaciji je potrebna. S jedne strane da vodi strategije za internacionalizaciju i istraživačku izvrsnost, a sa druge strane za strateška povećanja u društvenoj relevantnosti i participaciji.¹ Uravnotežena jezičnost znači uzimanje u obzir svrhe komunikacija u različitim granama istraživanja; stoga svi jezici bi trebali da ispune ovu svrhu, na holističan način bez isključivanja i prioritiziranja. Političari, vođe, univerziteti, istraživačke institucije, finansijeri istraživanja, biblioteke i naučnici su pozvani da potpišu Helsinki inicijativu da bi promovisali višjezičnost u obrazovnim institucijama (www.helsinki-initiative.org).

¹ Sivertsen, G. (2018) 'Balanced multilingualism in science', *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, 40, <http://dx.doi.org/10.1344/BiD2018.40.25>; Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölonen, J. et al. (2018), 'Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries', *Scientometrics*, 116: 463, <https://doi.org/10.1007/s11192-018-2711-0>. This text is distributed under the terms of the Creative Commons CC BY license, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original works are properly cited.

Višejezičnost je internacionalni način komuniciranja u nauci

Politički, evaluacijski i finansijski sistemi istraživanja treba da uravnoteže internacionalnu izvrsnost sa lokalnom relativnošću nauke. Engleski je sve više postao internacionalni jezik u nauci, čak i u raznim oblastima društvenih nauka. Drugi jezici, koji su prije imali ovu ulogu, počinju polako da gube važnost u internacionalnim komunikacijama. Dodatno, potrebe nauke je da bude komunicirana nekolicini članova društva, tako da na poslu, uvijek je prioritizirana, financirana, organizovana, urađena, komunicirana, interpretirana, primijenjena, i učena u izabranim društvenim i kulturnim kontekstima. Različiti jezici se govore i pišu u ovim kontekstima.

Uloga jezika u akademskoj komunikaciji lako može postati nevidljiva na internacionalnom nivou kako se zemlje uvezuju da formuliraju i implementiraju politike istraživanja. Engleski, kao zajednički internacionalni jezik, se čini neophodan kako bi se dostigli ciljevi razmjene znanja, na primjer unutar EU, gdje postoji jedno "tržište" za znanje, istraživanje i inovaciju, i za prepoznavanje i pružanje podrške izvrsnosti diljem zemalja. Ovo su legitime zabrinutosti za javnu politiku. Stoga, drugi politički ciljevi su povećano prioritizirani na evropskom nivou takođe. Odgovorna istraživanja i inovacije (Responsible Research and Innovation (RRI)) "izjavljuje da društveni akteri (naučnici, građani, političari, poduzetnici, organizacije trećeg sektora, i sl.) rade zajedno tokom čitavog procesa istraživanja i inovacije kako bi se bolje uskladili proces i njegove učinke sa vrijednostima, potrebama i očekivanjima društva." Cilj agende Evropske otvorene nauke (European Open Science) je da omogući lakši pristup naučnim rezultatima, što uključuje i Građansku nauku (Citizen Science): "mogućnost javnosti da razumije nauku i da se uključe sa naučnicima." Kako bi se ispunile ove odgovornosti prema društvu, nauka treba biti višejezična.

Politika istraživanja često naglašava važnost internacionalne konkurencije između zemalja, institucija i naučnika. Prema tome, na procese evaluacije i finansiranja se često utiče od strane tekućih kriterija za evaluaciju istraživanja, gdje postoje procedure za selekciju i poticanje publikacija u najutjecajnijim časopisima na engleskom jeziku pokrivenim od strane komercijalnih indeksa citiranja, kao što je Web of Science (WoS) and Scopus. Nekoliko bibliometrijskih istraživanja pokazuju da ove baze podataka prezentuju osiromašenu sliku višejezičnosti u akademskoj komunikaciji. Manje vrijednosti, ako uopšte, je dato višejezičnoj i multimedialnoj komunikaciji.

Zemlje se značajno razlikuju po pitanjima korištenih jezika u akademskoj komunikaciji. Ali, višejezičnost igra važnu ulogu svuda, posebno u društvenim naukama. Skorašnje istraživanje, koje uspoređuje načine publikacije u osam evropskih zemalja, pokazuje da skandinavске i zapadno-evropske zemlje uzimaju značajno veći dio publikacija recenziranih od strane eksperata koji koriste engleski jezik, nego centralne i istočno evropske zemlje, gdje je većina publikacija na nacionalnom jeziku. Ovo znači da politike internacionalizacije ne bi trebale samo biti uravnotežene uzimajući u obzir društvene odgovornosti, nego bit takođe trebale biti dizajnirane uzimajući u obzir nacionalni kontekst. U zapadnim i sjevernim evropskim zemljama, istraživanja imaju potencijal da pruže veće koristi društvu ako bi naučni/akademski rezultati istraživanja bili prezentovani na nacionalnom jeziku, uz prezentaciju na engleskom jeziku. U centralnim i istočnim evropskim zemljama, istraživanja imaju potencijal da prevaziđu geografske granice ako su rezultati što više prezentirani internacionalnim ekspertima, uz prezentovanje nacionalnoj publici.

Poziv na prepoznavanje stvarne vrijednosti višejezičnosti

Odgovornost je internacionalnih i nacionalnih sistema istraživačke politike, evaluacije i finansiranja da u potpunosti prepoznaju vrijednost višejezičnosti u akademskoj komunikaciji kako bi uspostavili bolju ravnotežu između potreba internacionalne izvrsnosti i lokalne relevantnosti istraživanja. Podjela istraživačkog znanja izvan akademskih granica čini važan put do društvenog uticaja na svim poljima. U SSH, dosta originalnih istraživanja se bavi sa lokalno relevantnim temama, je fokusirano na specifične nacionalne jezike, nasljeđe, kulturu i društvo. Istraživanja publikovana na jezicima osim engleskog mogu biti internacionalna i dosegnuti standard izvrsnosti. Vrijednost publikovanja na nacionalnom jeziku i društvena interakcija trebaju biti prepoznati i u metrički-orijentisanoj sferi kao i u sferi sistema evaluacije od strane eksperata i procedura finansiranja. Ovo uključuje sisteme finansiranja istraživanja koji su bazirani na učinku, procjene istraživanja, internima modelima finansiranja organizacija koje provode istraživanje, zapošljavanja, odluka vezanih za promociju i finansiranje, kao i internacionalnog i nacionalnog finansiranja projekata.

Održavanje uravnoteženog pristupa višejezičnosti zahtjeva zdravu infrastrukturu za publikovanje na nacionalnom jeziku. Društveni i kulturalni kontekst časopisa na nacionalnom jeziku je unikatan i ne može lako biti zamijenjen izdavaškim kanalima u drugim zemljama, pogotovo na internacionalnim platformama. Uz komunikaciju rezultata istraživanja lokalnoj publici, nacionalni časopisi takođe podržavaju lokalne istraživačke zajednice. Naročito u manjim zemljama, tržište za publikacije na nacionalnom jeziku su premale da bi se uključili komercijalni izdavači. Prema tome, nacionalni časopisi su često neprofitne prirode i publikovani od strane istraživačkih institucija, ili naučnih društava. Možda nisu u mogućnosti da pređu na publikacijski model otvorenog pristupa bez da izgube prihode od pretplata i članskih naknada. Njihov prelazak na otvoreni pristup traži adekvatne resurse kako bi se održali visoki standardi recenzija i istraživačkog integriteta u okviru publikacija na nacionalnom jeziku. Ovaj prelazak takođe treba promovisati višejezičnost, što zauzvrat omogućava otvorenu nauku kako bi se ispunio cilj omogućavanja jednakog pristupa istraživačkom znanju.

Balanced multilingualism as research and policy strategy

Na kraju, istraživanja su internacionalna ali višejezičnost drži lokalno relevantna istraživanja živim i stvara koristi. Internacionalni i nacionalni režimi istraživačke politike i evaluacije treba da podrže veću ravnotežu između potreba internacionalne izvrsnosti i lokalne relevantnosti istraživanja. Uravnotežena višejezičnost znači razmatranje raznim komunikacionim namjenama vezanim za razne oblasti istraživanja; tako da, svi jezici treba da ispune ove namjene, na holističan način bez isključivanja i prioritiziranja. Borba za prepoznatljivost, promociju i podršku publikacijama na lokalnim jezicima je skoro uvijek prisutna na nacionalnom nivou, ali višejezičnost u akademskoj komunikaciji je internacionalno pitanje.

Potpisnici Helinski inicijative Višejezičnosti u akademskoj komunikaciji podržavaju preporuke koje slijede i koje bi bile prihvaćene od strane političara, vođa, univerziteta, istraživačkih institucija, finansijera istraživanja, biblioteka i naučnika.

1. Podržati širenje istraživačkih rezultata u svrhu potpune koristi za društvo.

- Osigurati da se naučnicima oda priznanje za širenje istraživačkih rezultata izvan akademskih granica i za interakciju sa nasljeđem, kulturom i društvom.
- Osigurati jednak pristup istraženom znanju na nekoliko jezika.

2. Zaštititi nacionalne infrastrukture koje publikuju lokalno relevantna istraživanja.

- Osigurati da izdavači neprofitnih časopisi i knjiga imaju dovoljno resursa i podrške koja im je potrebna da održe visoke standarde u kontroli kvaliteta i integriteta istraživanja.
- Osigurati da nacionalni izdavači časopisa i knjiga su zaštićeni u njihovoj tranziciji u otvoren pristup.

3. Promovirati jezičku različitost u sistemima određivanja, evaluacije i finansiranja istraživanja.

- Osigurati da, u procesu evaluacije od strane eksperata, visokokvalitetna istraživanja su vrednovana bez obzira od jezika na kojem su izdavana ili izdavačkog kanala.
- Osigurati da, u slučajevima korištenja metrički Sistema, izdanja časopisa i knjiga na svim jezicima su jednako uzeta u obzir.

Helsinki inicijativa Višejezičnosti u akademskoj komunikaciji je pripremljena od strane Federacije finških naučnih društava (Federation of Finnish Learned Societies – TSV), Odbora za javne informacije (Committee for Public Information – TJNK), Finske asocijacije za akademsko izdavaštvo (Finnish Association for Scholarly Publishing), Norveski univerziteti (Universities Norway - UHR), i COST akcije "European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities" (ENRESSH).